

A. — Tā kā ne Jura Putrāma, ne Henriha Vorkaļa nav klāt, nāksies mums divatā sacerēt mazu ievadiņu mūsu kopējās izstādes katalogam. Tu, Ojār, varbūt mēģini atcerēties, kā radās šis izstādes iecere?

O. — Tas bija sen, — kad mākslinieks Vorkals vēl tikai gatavojās atzīmēt savu 40-to dzimšanas dienu. Radās doma šim notikumam par godu sarīkot nelielu izstādīti. Dažādu, no mums neatkarīgu, apstākļu dēļ, šī izstāde «pārbīdījās» uz Henriha 41-o dzīves gadu. Visām kaut cik nopietnām izstādēm kaut ko drukā, — arī mums paredzēts savs katalodziņš. Vai mēs sliktāki?

A. — Mums tas pat nepieciešams, — ja nu dažādu, no mums neatkarīgu apstākļu dēļ izstāde «pārbīdās» uz Henriha 42-o dzīves gadu, būs vismaz katalodziņš nodrukāts. Un, ja tā katru gadu, pa druskai vien...

O. — Cerēsim tomēr uz labāko, — ka katalogs kļūs neliela, korekta piemiņas lieta izstādes skatītājiem, nevis mums pašiem.

Tā kā jauno darbu fotogrāfiju mums vēl nav, nāksies šo katalogu veidot ar retrospektīvu ievirzi. Un, lai norādītu, kas mūs ar Henrihu savedis kopā, pirmā lapā varētu ielikt mazu VTSSI bildīti. Kā nekā, kopš šīs sadarbības sākuma «kuluāros» klīst baumas, ka pārsvaru mūsu darbībā esot guvis komerciālais virziens.

A. — Kā tad, ir taču tik daudz visādu mākslas virzienu, kāpēc lai nebūtu arī komerciālais! Tomēr sarunas turpinājumā gan gribētos parunāt par Henrihu — mākslinieku. Un par viņa paaudzi.

O. — Jā, te būtu vietā atcerēties pirmās mūsu apzinīgi uztvertās mākslas pasaules balsis. Lai palīdzētu saprast izstādes apmeklētājiem, kas mūs saista ar Henrihu un viņa laiku. Un kā no šī laika esam izauguši mēs.

A. — Tieši Henriha darbi man deva vienu no pirmajiem, spēcīgākajiem mākslas impulsiem. Atceros 75-to gadu, — Henriha akvareļus «Mākslas grāmatnīcas» skatlogā, un 76.-to, — viņa personālizstādi Planetārijā, akvareļi un gobelēns. Zināmā mērā — trieciens. Man.

Tolaik jau daudz ko nevarēja iedomāties, kur nu vēl to, ka ar Henrihu Vorkalu kopā izstādīšos. Man viņš toreiz likās gluži kā tāds vietējais Endijs Vorhals.

O. — Man atmiņā kā viens no pirmajiem iestrēdzis L. Mauriņš. Biju gadus četrpadsmit, piecpadsmit vecs, kad dzirdēju runājam par kādiem tur neredzētiem griestu gleznojumiem kafejnīcā «Allegro». Vēlāk, (jau mācījos RLMV) — neizdzēšamu iespaidu atstāja izstāde «Svētki» bijušās biržas ēkā un, vienlaicīgi, jauno mākslinieku darbu izstāde Pils anfilādē. Tur arī pirmo reizi uztvēru šo «Henriha paaudzi» kopumā. H. Vorkals, I. Blumbergs, R. Rozīte, J. Borgs, G. Smelters, G. Šēnbergs, J. Dimiters. Vēlāk M. Poļa un L. Purmales darbu izstāde Poligrāfiķu klubā, — izstāde, kas man kalpoja kā stabils atskaites punkts. Iespējams, ka daudzus, ko toreiz uztvēru kā «veselumu», patiesībā šķīra krietna gadu starpība. Un tomēr — tā bija paaudze. Ar kaut ko savu, kas toreiz viņus vienoja. Viņi spēcīgi impulsēja pēc sevis nākošos.

A. — Es viņus atļautos nosaukt par latviešu pirmo pēckara modernās mākslas paaudzi. Līdz tam mākslā dominēja tā sauktais «skarbaiss stils», kurš izveidojās uz piecdesmito gadu oficiālās mākslas bāzes. (Protams, arī šai laikā bija individualitātes, kas mākslā gāja savu ceļu). Es domāju par «Henriha paaudzi», kura savos darbos rezonēja tai īpašajai 60.-to gadu gaisotnei, kad pasaulei pāri vēlās jaunatnes nemieru vilnis, tā sauktā hipiju kustība. H. Vorkals, I. Blumbergs, J. Dimiters, R. Rozīte, M. Tabaka, M. Polis un citi. Viņi bija sava pretrunīgā laika spogulis.

Ja atrastos kāda dzēšgumija, kas viņu vārdus izdzēstu no mūsu mākslas apziņas, rastos ne ar ko neaizpildāms vakuums, un šī «baltā laukuma» izplūdušās malas iesniegtos vēl tālu mūsdienās.

O. — Tā, ar Henrihu nu mēs būtu tikuši galā. Nāktos pateikt vēl pāris vārdu par Juri, kurš arī nepiedalās mūsu sarunā. Aizmuguriski jau var runāt, ko grib, un tad nu es arī pateikšu: viņš ir viltīgs. Ikdienā izliekas tāds parasts, tāds sadzīves rūpju nomākts, bet tad pēkšņi atmasko sevi ar kādu spožu «gājienu», kuru nemaz tik vienkārši un ātri nesagatavosi. Piemēram, viņa akcija 1986. gada Jāņos.

A. — Jā, Jura darbiem piemīt iekšējs smalkums,

parasti tie arī ļoti pārdomāti. Un vienmēr saista ar savu perfekto grafisko izpildījumu.

O. — Nu jā, viņš jau grafiķis... Bet kas mūs abus novedis pie grafikas?

A. — Man plakāts vienmēr licies kā tāda robeža, uz kuras visbiežāk iznāk sadurties ar robežpārkāpējiem, — māksliniekiem, kuri šķērso robežu te vienā, te otrā virzienā.

Un man liekas, ka mēs abi nebūt negrasāmies novilkt striķišus ap sava «mākslas lauciņa» malām, — līdz šai vietai, un tālāk ne soli. Mani saista tie mākslinieki, kuri savu talantu pratuši apliecināt dažādās nozarēs, kā piemēram, tēlnieks, grafiķis un gleznotājs A. Džakometi, gleznotājs un dzejnieks A. Mišo, Pablo Pikaso un daudzi citi. Un no mūsu pašu «vietējās» pieredzes — atcerēsimies kaut O. Ābola iecerēto un 1984. gadā notikušo izstādi «Cilvēks. Vide. Daba.». Piemēram, jauno gleznotāju skulpturālā grupa «Vakarēdiens». Mākslas darbs, tāpat kā viņu gleznas.

O. — Es šo izstādi uztvēru kā paaudžu mijiedarbību ar spirālei raksturīgo attīstības procesu.

A. — Arī šī izstāde mums ir viens no atskaites punktiem.

O. — Šāda rakstura ievirzes dzīvotspēju apliecināja arī «Mākslas dienu-86» ietvaros notikusī izstāde Stacijas laukuma tunelī.

A. — Šī izstāde būtībā bija savdabīgs psiholoģisks pētījums. Un būtu varējusi kļūt arī socioloģisks pētījums, ja kāds ar to nodarbotos.

O. — Mums nepieciešamas izstādes — eksperimenti. Laboratorijas. Māksliniekam jāļauj pārlicināties par savu meklējumu (un retumis — atklājumu) patieso vērtību. Jābūt atgriezeniskajai saitei.

A. — Kad mūsu varbūtējais skatītājs būs izgājis cauri «grieķu zālei» un nokāps velvju zālītē, tad, iespējams, mēs vēlēsīmes, lai nekādas «atgriezeniskās saites» nebūtu.

Paldies par uzmanību!